

Կ Ի Լ Ի Կ Ի Լ

ՀԱՆԴԻՍ ԿԻՍԸՄՍԵԱՅ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՌՈՂՋԱԿԱՆ ԵՒ ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՄԲ

ՄԱՆՈՒԵԼԻ ԲԱՐՈՒՆԱԿ ԻԹԻՒՋԵԱՆ

ԱՇԱԿԵՐՏ ԱՐԻՈՒՆԻ ԲՅԱԿԱԿԱՆ ԴՊՐՈՅԻՆ

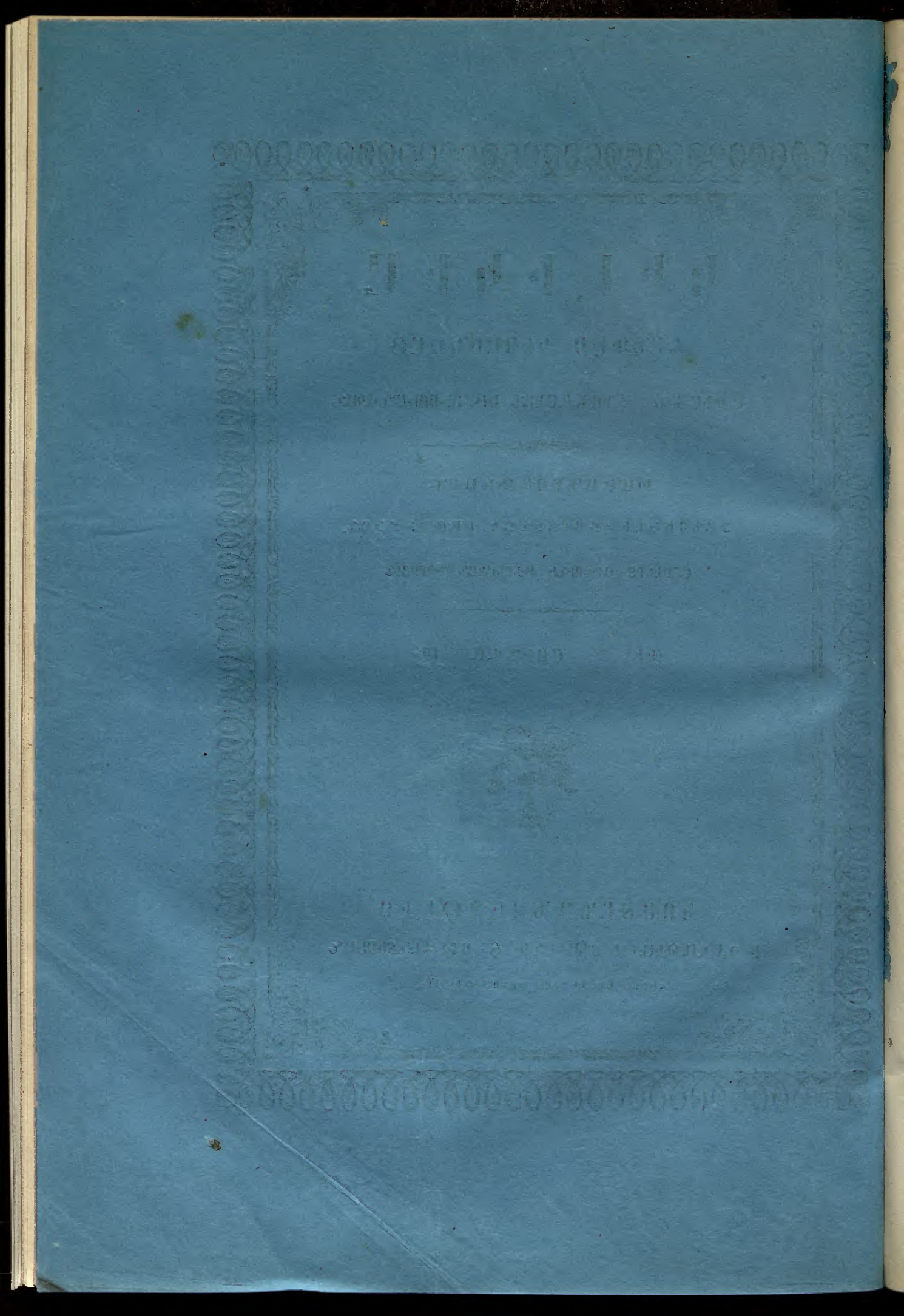
ԹԻՒ 2. ՅՈՒՆՎԱՐ 15.

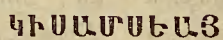

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒԳՕԼԻՍ

Ի ՂԱԼԱԹԻԱ, Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Յ. ՄԻՒՀԵՆՏԻՍԵԱՆ

ՀԱՅՈՑ ԵԿԵԼԵՑԻՈՑ ՓՈԳՈՑ ԹԻՒ 47.

ԱՐԳԱՅԻՆ

— Թէ ի՞նչ է թատրոնը, Հայագիր
Աշխատանքում պատանւոյ մը Վաղդիս-
րէն յօդուածէն առնուած :

— Արեւելեան թատրոն : — Իր հիմ
նադիրը : Իր անխոնջ երկասիրողները :

Թատրոն՝ կամ Թէատրոն՝ Հայերէն
տեսարան կ'ըստինքս. զի Թէատրոն
(THEATRE) և այլն. Յունարէն (ΘΕΑΤΡΟΝ)
բառն է որ կըլի (ΘΕΑ, կնայիմ, կը
զննեմ, «յը իրէի՛մ») բայէն. Թէ ինչո՞ւ
Եւրոպական բոլոր ազգերը սովորու-
թիւն ըրած են ի վաղուց անտի, այդ
Յունական բառով անուանել տեսա-
րանը, առ այժմ այդ կէտին մէջ ան-
տարբեր սկիտի բլանք զի մեր նպատա-
կէն դուրս է :

Ճանչենք հիմայ նախ՝ Թէ ի՞նչ է
տեսարանը կամ Թատրոնը :

— « Թատրոնը, մեծ հանդիսարան
մըն է ուր բոլոր աշխարհի աչքին առ-
ջեւ յայտնի կըրուին ամբողջ ժողովուր-
դան մը կամ լաւ ևս ամբողջ ժողովուր-
դոց գաղափարները, զգացումները,
կիրքերը :

Տպագրութիւնն անոր ազգուու-
թիւնը չաւնի. և ոչ գիրքը անոր չափ
կենդանի է. զի Թատրոնը աչացդ առ-
ջին կնկարէ դէպքը, մարդու սրտին,
և հոգւոյն կիսով միւսներէն աւելի
սասափիկ այլայլութիւններ առաջ կը բե-
րէ իր Թողած հետքը շատ աւելի խո-
րունկ է :

Չմանիր գրչին որ կգրէ ու կխոր-
հրդածէ, կամ կեղծիքին՝ առատելին
որ կատակ կընէ ու կըրարձացնէ, և
կամ գործնական ճշմարտութեան որ
կվարդապետէ :

Այլ այս տեղ՝ մարդս է որ մար-
դուն հետ կիսով իր ուրախութեանցը
և ցաւերուն վրայ, և եթէ յաջողու-
թեան ու Թէ ձախորդութեան մէջ,
անպատրաստ, անզարդ, անպաճոյճ ե-
րեւան կ'երևէ :

Ի՞նչ է Թէ հոս մարդու թիւնը իր
խիստ սերտ մտերմութեանը մէջ է,
մերկ անպատրուակ է, իր առանձ-
նական խորհրդակցութեանը մէջ մտած
է :

Թատրոնին գլխաւոր յատկութիւնն
է՝ մէկ մը՝ խօսելուն հեղինակութիւ-
նը, որով և կ'յափշտակէ, մէկ մ'այլ
մարդու առ իւր նմաններն զգացած
անընդգիմադրելի համակրութիւնը :

Վեհուն դիւրամտաց է՝ ուսմիկն
Թէ ուսումնականին, մեծին Թէ սրբ-
տիկին, զի ամեն մտաց դիւրմբունելի
է. կարեկցութիւնն իրեն հիմ դրած,
եռանդը, բանաստեղծութիւնը, մտա-
ցածինն իրեն ազդիւր կ'ձանդէ : Ինքն է
որ կըարձրացընէ, կ'մեծցընէ, կ'երա-
ցընէ :

« Թատրոնը կարող է և սէտք է որ
դիւցադրեններ առաջ բերէ », կըսէր
Մարտին Սեճն, որ անշուշտ եթէ
մարդոց և Թէ իրաց վրայ հմուտ փոր-
ձի տէր էր :

Նախնի սրտմութեանց մէջ մեղ
այնչափ զարմացընող դիւցադնական
գործքերուն խիստ մեծապէս օշնած է
Թատրոնը :

— Երբիդէսի՞ Պարսիկը անուն ող-
բերութիւնը Յունաց աղբային փառ-
քը մինչև երկինք կըարձրացընէր :

Երեսկայէնք անգամ մը Թէ՝ Սա-
լամնի դիւցադնական դէպքը ներկա
յայընող հանդէսէն դուրս ելող Աթե-
նացւոյ զգացած հայրենասիրական ու-
րախութիւնը, եռանդալին դողը, լը-
գացած վեհութիւնը ի՞նչ ատուճան
ըրալու էր :

Ի՞նչ տալաւորութիւն, ի՞նչ յիշա-
տակութիւն և ի՞նչ դաս :

Սեճ և ընդհանրական ատեան մը,
ուր հետաքրքիր և օրինաւոր ու խե-
ղահառ ունկնդիր ժողովքի մը առջին,
յաւիտենական ճշմարտութեանց և ըն-
կերութեան կենսական խնդիրներուն
դասը կվարի :

Քաղաքականութիւնը երթմնակցի մը պատմութեանն տակ, բարոյականը կեղծ անձի մը կրկն ներքեւ, կրօնքը կեղծաւորի մը դիմակը առած. փրկե տփայութիւնը մենակեացի մը սքեմը վրան առած, կուգան կիսօսին, կիկծեն կրօնակցին եթէ ՚ի լըյո արեւուն, և եթէ ՚ի լըյո ջահերուն:

Աւերիպիգէս առաջինն եղաւ որ այս ընդարձակ ճամբան բացաւ թատրոնին: Աղբերքութեան խուռն հանգիստականներ ունենալը առիթ կուտար իրեն ճառով փատարանութիւններ ընելու:

Թատրոնը, մարդոց տիեզերական դպրոցն է, և մասնաւորապէս կրթութենէ և հարստութենէ զուրկ մնացած մարդոց, որոնք օրինաւոր ցուցման և ցուրտ համոզման թէպէտ աւանջ անգամ չեն կախեր, բայց իմաստալից խօսքն ու օրինակը զիրենք կը յափշտակէ, կհրապուրէ: Ահաւասիկ կենդանի և խօսուն կեղծիքի մը բրած ազդեցութիւնը:

Տեսարանը կ'յափշտակէ տղան՝ բռնական բերմամբ. պատանին երեւակայութեամբ. հասուն մարդը տրամախոհութեամբ: Այցունէ, կտրիւնէ, կդատարակէ օրինակաւ. — և ի՞նչ օրինակաւ:

Իր դերասանաց թէ ծիծաղին և թէ արտապուռնին տակ դաս մը կայ. իր դիպումով մէկուն տակ ամբողջ ամբոխ մը, աշխարհ մը կայ:

Աչքը զմայլեցնել, միտքը դրօսցընել, բայց զուարճացուցած տեսներ կրթել. միշտ այս եղեր է իր նպատակը:

Թատրոնը՝ բարոյախօս ուսուցչի մը և հասարակաց դատարանի մը պաշտօնը վարելու սահմանուած է: — Ար բարոյախօսէ գեղեցկով կամ բարւով, ազդողով կամ չարով:

Իր անձանց ՚ի ցաւակցութիւն հրաւիրելովն ու աշխուժեցնելովն, օճոյն մեջ ազդուութեամբն ու կիւքովն,

ուժգին և սրայլութիւն բերող հանգամանքներովն, զգացմունքներուն փափկութեամբն ու մաքրութեամբը:

Հոգին բարձրացնելով, միտքը յափշտակելով, մտացածին կատարելութիւններով երեւակայութիւնը դիւթելով, կիւքերը աշխուժեցնելով, գեղեցկացնելով, զարդարելով, դեռ ևս բողբոջելու վրայ բլրող վեհանձնական զգացումները քաջալերելով, և վերջապէս ճշմարտին, գեղեցկին և բարւոյն եռանդադին փափաքը ազդելով, այսէ առաքինութեան սերը: — Ահա մեծ և գեղեցիկ դաս:

Աշուշտ այս ամենէն բաւ միջոցն է, միայն կարող աղնիւ եռանդներ գրգռելու, և ընտիր ընտիր անձինք առաջ բերելու գովելի նախաձեռնութիւնը ազդելու:

.....

Թատրոնին վրայ այսչափ մեր ուշիմ Հայազգւոյն գրածին ճաշակը քիչ շատ առնելէն և տեսարանին մեծամեծ օգուտները տեսնելէն ետեւ, մեր միւս նպատակին դառնանք:

Սերտընեաց ուսումնականը, մանաւանդ պատանիք, շատանց զգալով թէ տեսարան մը մեր Ազգին սրբափ պէտք է, շատ առնէն ՚ի վեր, ուղղակի թէ անուղղակի, ջանացին և շատ աշխատեցան ալ, սքեցան, յոգնեցան, բայց ոչ երբեք յաջողեցան Հայախօս տեսարանի ստուեր մ'ալ հաստատելու, և ազգը այս ընդհանրական դպրոցէն դուրս գլխի մնաց. պարտաւ դամարներ ալ վատնուեցան: Այո՛, . . . Ոչդ է աս դին ան դին մասնաւոր տեսարանական հանդէսներ շատ եղան, ան ալ անօգուտ չէր. բայց չոր միկթարութիւն մըն էր միայն ընդհանուրին կրթութեանը ամենեկն շահ մը չունէր. Թատրոնի բուն նպատակէն շատ ետ էր:

Բայց ըստ որում ամեն համբերութեան վերջը վարձք մը կապտի, ամեն օրինաւոր ջանքի, աշխատութեան ծայ

ըր պսակ մը դրուած է, մեր ալ այս ազգատէր անձանց ուշիմ և միտքան ջանքը վարձատրեցաւ. վերջապէս ներ- ուերով իրենց Հայերէն լեզուով տե- սարան մը ունենալ, Բերայի ամենէն բաղմամարդ փողոցին վրայ : Թէ որչափ անպատմելի է այս երջանիկ ժամուն զարկած տաւերը իւրաքանչիւր ազգա- տէր Հայուն զգացած ուրախութիւ- նը, և մանաւանդ աշխատողներուն, սկզբնապատճառներուն ուրախութիւ- նը, մերինին պէս տկար գրիչներու չէ տրուած նկարագրել. Թող ամեն Հայ իր զգացածովը գատէ :

Հայաստան տեսարանին անունն է,

ԹԱՏՐՈՆ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ

Գեղեցիկ անուն. որ կ'ընկերէ միշտ Թէ՛ արեւուն օրական շրջանին համար իր անդամները ամեն առաւօտ կաղզուրող Վիլլամպելներուն առաւօ- րէն բղձած երկրին վերաբերեալ, այն օրհնեալ տեղերուն բնակչացը յատուկ, և անոնց լեզուովն ու միայն զանոնք հրահանգելու յատկացեալ Թատրոն մըն է :

Ալ ահա՛ զուարճալի կրթարանը բացուեցաւ. զուարճութեան և կրթ- Թութեան փափաքող Հայեր, դիմե- ցէք այս գպրոցը, որ չճանձրացներ երբեք, այլ լաւ մը զբօսցուցած ատեն առանց իմացներու կիրթէ, և այն ա- մենափոքր վարձքի մը փոխարէն, նոյն արժէքով ուրիշ տեղ ժամանակնիդ չէք կրնար անցունել. անձնական վնասնիդ ալ զատ. երբ ասգին տեսարանը ամէ- նայն հանգստութեամբ, առանց ձեռ- յողներընելու, մտքերնուդ չանցած օգուտներ պիտի ընէ : Չէք հաւատար- քանի մ'անգամ փորձեցէք ու տեսէք. ասոր փորձը քաղըր է, եթէ սիրտ ու ճաշակ ունիք :

Այս մեծ գպրոցը բիչ ատենէն հրաշքներ պիտի գործէ Հայութեան

մէջ. մեծ ազդեցութիւն պիտի ընէ սրտերու, բարոյից և զգայմանց վե- րայ, և ալ ան ատեն՝ գիւցաղեական օրոշում մը որ ուղղւի անհատէ մը կամ ժողովէ մը, չպիտի չուարի Թէ- այդ օրոշումը ի նշպէս բան է. այլ հիմայ ատոր շատ օրինակները տեսած ըլլալով պիտի կրնայ վեհ կամ գիւցաղ- նական գործ մը ընել. առաջ չէր կրն- նար, զի չէր գիտեր. իրաւ գրքերը լեցուն են, բայց ինք ատանկ գրքեր բացած ալ չունէր : Այլ հիմայ Արեւ- ւելեան Թատրոնը, իր 'ի զբօսանս հրաւ- րած անձանց համար ատանկ բիւր օրինակներ պատրաստած է, ու միշտ կներկայացընէ, և իր օրինակները ան չուշտ հեաք մը կ'թողուն :

Այսպիսի գեղեցիկ հիմնարկութեան մը վերայ որչափ խօսիս գեւ կ'մնայ :

Արեւելեան Թատրոնին վրայ խօսած ատեննիս պարտք է որ քննենք ու խմա- նանք Թէ ո՞ր պատճառ և սկիզբ եղաւ իր կենացը :

Անուաղգի Պ. Պաղտիկ Յ. Նու- րատուեղեան, և Նեվրուղեանց քե- ուորդեակ, իր վեճագերդաստանին անդ- րանիկ օրդին, Արեւելեան Թատրոնին հաստատուելուն սկզբնապատճառն ըլ- լալուն պարծանքը կ'առանգէ և ամէ- նայն իրաւամբ : Իրաւ է Թէպէտ ու- րիշները անգործ չկեցան, բայց գոր- ծին դիտաւոր բեռը Պ. Պաղտիկ ազ- նուական պատանին իր վրայ առած ըլ- լալով, գրեթէ ինք մինակ կուրծք տը- ւաւ ամենաճանր պարագայներու, ոչ- ցուրտ, ոչ գիշեր, նայեցաւ, վաղեց պէտք եղած տեղերը առանց պիտանի վայրկան մը կորսնցներու, կամ իր յոգ- նութեանը նայելու, մինչև որ իւր ուշիմ և ազգասիրական վարմունքը վարձատրուեցաւ Արեւելեան Թատրո- նին հրամանին շնորհուելովը :

Թէ՛ Նորատուեղեան, և Թէ՛ Նեվ- րուղեանց հին գերդաստանին մինչև հիմայ առ ազգն ըրած Թէ նիւթական

և թէ բարոյական օգուտները այնչափ չափ են և գեռ առատօրէն այնպէս կշարունակեն որ, կարծեմ հարկ չկայ մի առ մի թուել : Այնպիսի ազդեանք զգացմունքներով զարդարեալ գերդաստանի մը կեդրոնը ծնած, սնած, մեծցած Աշխիւ պտտանի մը բաւական արժանաւոր գործ մը կրնար ընել, բայց Արեւելեան թատրոնին հիմնադրին մեծ գովեստ կըրէ իր անտիական հասակի մէջ ունեցած փետմ գգացմունքը, և ձեռք զարկած ու ի գլուխ հանած երեւելի գործը : Այնպէ՛ իր Աշխու զարմ ընտանեացը, որ իր անդրանիկին իր անուանը պարծանք կռտենէ և յապայն իր փառքը շարունակելու և Ազգին հայրութիւն ընելու փորող և արժանաւոր կցուցնէ ինքզինքը :

Օրինակ բարի և անգին. այդ գողոր հասակէն, բոլոր իրեն նմանեացը մեծին և փոքուն, որ կգարտաւորէ ու կհրաւիրէ ամենն ալ Ազգին բարեացը համար ձեռքէն եկածնին աննախանձ ընծեւել :

Տեսարանն այս վերայիշեալ մեծաւ մեծ օգուտները ընելու համար կարօտ է կենդանի գործիքներու, խոհական, ուշիմ, լեզուներու, հանձարներու, գրիչներու. բոլոր է որ իր դրօսանքները, զուարճութիւնները, դասերը ան նախանձ բաժնող դաստիարակները բաւական էակներ պիտի ըլլան, մենք ի մեր նմանեաց պիտի կրթուինք : Աւահա այդ բարերարութիւնն ալ ընել յանձն առած է, ազգասէր և անշահասէր երիտասարդաց, և անխոնջ աշխատող թարգմանչաց խումբ մը :

Այնչափ ազգասիրտական եռանդը ոչ ինչ նուազ գովելի է քան զհիմնադրինը, քանի որ մանաւանդ շարունակելի է, և ի շնորհս կրթութեան և յառաջադիմութեան ազգին, գրեթէ առ այժմ ձրի աշխատող և որ և իցէ զհի չննայող այս դեռահաս դաստիարակները քաջակերելու է, վստահ ընելու

է որ օր մը իրենց աշխատութեան վարձքը, պսակը անշուշտ պիտի ժառանգեն. զի առաքինական է գործերնին :

Տեսարանին հաստատութեան ջանքը ի գլուխ ելնելուն պէս, կսկսին թատրոնական ներկայացումները : Այնպիսի գովելի ջանքով պատրաստուած կներկայանայ առաջին խաղը, որ խուռն բաղմութեան ծափահարութեան ու կեցցէներուն որոտմունքն ալ գոհ չընէր արդոյ հանդիսականները ու գեռ նորանոր միջոց կփնտռեն իրենց ամենամեծ գոհունակութիւնն իմայնելու :

Այի դերասանաց խմբին բոլոր անդամոցն անխտիր մեծ պատիւ կրնէ : Մանաւանդ դերասանուհեաց (որ անգիւտ են գեռ մեր ազգին մէջ) որ հազիւ երբէք թատրոնական հանգիսի ներկայ գտնուած են :

Աւ եթէ առաջին ներկայացումն մէջ կարողացան այնչափ ազդուութիւն տալ շիպաց, մեծ յոյս կուտան իր (և ետքէն ետքը ներկայացուցված խաղերուն մէջ ապացուցին) առ յապայն իրստ պատուական, կատարեալ դերասանուհիներ պիտի կարենան ըլլալ, բայց միայն աշխատութիւն. ան է որ ամեն գժուարութեանց պիտի յաղթէ :

Դերասանաց խմբին համար շնորհակալութենէ ուրիշ բան չենք կրնար ըսել իրենց թէպէտ չենք պարծիր իրենց կատարելութեանը վրայ, որուն գեռ միջոց ունին և առոր շուտ հասնելին ի սրտէ կփախաքինք, և զիրենք առ այդ կյորգորէք ալ անկեղծաբար ներում ինդրելով :

Թարգմանչաց կամ լաւ եւս ըսեմ հեղինակաց գալով, քան զամենն տուել շնորհակալ ըլլալու ենք, վստահ հեղինակաց մտքին խորը թափանցելով անոնց հատուածներն անսակ գեղեցիկ աղղու և կատարեալ կերպով կկերածին որ, ալ ամենայն իրաւամբ արժանաւոր կըլլան հեղինակ կոչվելու քան թարգմանիչ : Օ ի իրենք են շարադրու

Թեան և ոճին տէրը : Մըքուն կհսկեն ճրագներնուն, Թանգարաննուն առջին, գրիչնին կէս գիշերը Թէպէտ անցած՝ բայց դեռ կճռնէ և այս ամենն ի սէր սիրելի Հայուն միայն սրպէս զի քանի երթայ լուսանայ իր Թշուառութեանը ճար մը ըլլայ . և ի՞նչ վարձ՝ առ այժմ՝ կսպասէ այդ տքուն և անխանջ երկա սիրողը . բաւական կհամարի երբ տեսնէ որ իր տաժանելի ջանքը՝ Հայու մը վըպ իր արդիւնքը ըրեր է կամ կրողոր ընել Մէջ վսեմ և ազնիւ սիրտեր, շարունակեցէք ձեր աղգասիրտ կան ջանքը , և համբերութեամբ , և դարձեալ համբերութեամբ ձեր նպատակին կհասնիք :

Յաւօք սրտի կճանուցանեմք մեր Արգոյ Բնութեցողաց և մանաւանդ մեր հեռաւոր բժիշկ ընկերաց որ , վերջին օրերս , մեր Հռովմէական Հայազգի բժիշկ ընկերներէն մէկը , Տօթթօն Սեորովսկի Յակօբ Ղերալեան , որ չորս հինգ ամիսէ ՚ի վեր իր բժշկութեան վկայագիրը առած , քիչ մը ատենէ հետէ , կառավարութեան բանտերուն մէջ բժշկի սրաշոնր կլարէր , ատեն առաւել բանտերուն մէջ այնքան տաժանօրէն հարուածող տարափոխիկ չար տենդերուն մէկէն typhos par contagion բռնուեցաւ , և տասնուչորս օրուան կարճ միջոցին մէջ առ Մտուած փոխեցաւ , իր մահկանացու ընթացքն իր 25^ր տարւան հասակին մէջ կնքելով , դեկտեմբերի վերջին օրը 1861 իր գեր-

դատանին խնամօքը շրջապատած , և ի սուգ անմիտ Թար վարակեց իր տըխուր ընտանիքը որոնց առ այժմ՝ աչքին արցունքը սրբող չմնաց , զի յուսոյ խարխիւր ծովուն տակը ընկրուղաւ :

Յաւեցանք ամենքս ալ՝ իրեն բաղմամեայ ընկերքս իրաւ , բայց այդ միայն պիտի կրնանք ընել . և իր յիշատակը մինչև վերջը աչքերնուն կաթիլ մը պիտի քամէ :

Միայն Թէ իր բաղմամթիւ բարեմասնութիւնները կյալեցընենք բոլոր իր աղգականաց ծանօթից և ճնողացը , և կինդերնք իրենցմէ որ չքիտացընեն հանդուցելոյն հոգին ընդունայն արտասուօք որոնց կարօտ է . այլ համալերպին Մտուծոյ կամոցը , Սուրբ Հոգւոյն միտթարութեանն սպասելով որ իսկոյն կհասնի : —

ԱՌՈՂՁԱԿԱՆ

Տարաւ-ճո-Լեան կամ Ժպտել- վըպ բլըշ- ի-Լեւիէն ցնդող ապականեալ գողութիւններուն վըպ :

Արբոր կեանքը մարդուն կամ անասնոց մարմիններէն կքաշուի , զիրենք բաղկացնող այլ և այլ տարերք , որովհետեւ սղ իրենց՝ բնական աղդիչներուն գէժ գնելու կարողութիւն տուող ըսկզբունքը զիրենք չկենդանացներ , ալ կըսկըսին չէ Թէ միայն նոյն աղդիչներուն ներգործութիւնը կրել , այլ իրաւում վըպ ալ կներգործեն , և շուտ մը ապականութեան և փոխալ տարրաւործութեան երևոյթները կսկսին տեսնուիլ : Սարմնոց բաղկացընող սկզբունքը նախ միջնակիսն և անցաւոր բաղադրութիւններ կկազմեն , որոնք ետքէն դարձեալ կտարրաւործեն , մինչեւ որ վերջապէս կատարեալ կերպով իրենց

նախնի անգործարանական տարերց վերածուին :

Առաջ ապահանեալ տարրալուծութիւն բաղադրութիւններն առաջ կուգան մէկ մը օգոյն թիւում ինքն ծնուելէն , մէկ մ'ալ մարմինները բաղկացնող այլ և այլ տարերաց իրարու վերայ ներգործելէն :

Առաջ եկած կողերն են անուշադրի ոգի (ամօնիսք) ազատ կամ անխային , (խորոսիւթիւսիք) , քայլիսային և այլն , թիւներու հետ բաղադրված : Այս կողերուն հետ գրեթէ միշտ կից կը գտնուին անուշի որսիդ , անխառն ջրածին , ֆոսֆորաւոր ջրածին , և մի անգամայն խիտ շատ անգամ դարչա հոտ գոյրչիներ որ հոտած կենդանա կան նիւթէ մը բաղկացեալ են , և որ փառութեան հնութեանը նայելով կը տարբերին : Քանի որ այս բաղադրութիւնները կիպով են և կցնդին , տարրալուծութեան մէջ ըլլող մարմինը իրենց բաղկացութիւնն ալ կորսնցընեն , կամայ կամայ կիսկուղնան , և վերջապէս ըստ մասին հեղուկ կդառնան :

Չուրի մէջ ընկղմած կամ հողի մէջ դրուած կենդանական մարմիններէն շատ անգամ առաջ եկած միջին բաղադրութեանց կարգը , արժան է յիշել դիակի գիրուց կամ ճարպ (կռա ալ քառապլ) ըսուած բաղադրութիւնները :

Այս գոյութիւնը ուրիշ բան չէ , բայց եթէ օճառ որուն խարխիւր կամ հիմն է (base) անուշադրի ոգին , որ դիակներուն գէր նիւթոցը մէջ դրաւ նուաճ ճարպոտ թիւներուն և փրտութենէն դոյացած անուշադրի ոգւոյն իրարու հետ բաղադրվելէն առաջ կուգայ : Այս ալ ապահանեալ տարրալուծութիւն մըն է , որ արգիլուած դադրած է , կամ այն միջոցին պատճառաւ որուն մէջ փառութիւնը կիտարի կամ թիւում ինքն կաղին ազդեցու-

թեանը որ և է արգելքի մը պատճառաւ , և կամ թէ վերջապէս՝ երկիրը կենդանական նիւթերով այնչափ թաթաւեալ կըլլայ որ ալ չկրնար ծծել : Այնպէս ըսուած դերեմանտուն (սիւմիթիէր աւել իննստան) դամբանները բացուած ատեն ճիշդ նոյնը պատահած է : Արեք դարէ 'ի վեր իրարու վրայ թաղուած դիզուած հազարաւոր դիակներու մնացորդն ըլլող կենդանական նիւթերով լաւ մը թաթաւեալ երկիրը ալ չէր կրնար օգնել փառեալ տարրալուծութեան . ըստ որում բոլորովին անկարող եղեր էր անոր արգիւնքն ըլլող կաղերը ծծելու : Ասանկով ապա կանութեան , փառութեան արգելք կըլլար , և ճարպոտ թիւներուն անուշադրի ոգւոյն հետ միանալուն կօդներ , այսինքն դիաճարպին կամ դիօճառին կաղմութիւնը կգիւրայնէր :

Արեք պայմանի անհրաժեշտ պէտք կայ , որ փառեալ տարրալուծութիւնն առաջ երթայ անխային :

1. Օգոյն թիւում ինքն պակսելու չէ , և քիչ շատ դիւրաւ նորոգուելու է :

2. Օգոյն բարեխառնութեան առաջնանը բուսական բարձր ըլլալու է :

3. Քիչ շատ ալ խոնաւութիւն պէտք է :

Ապահանութիւնը չորս ժամանակ ունի :

Առաջնոյն մէջ դեռ ևս տարրալուծութեան հակամիտութիւն մը կուտանուի , բայց միայն մասնաւոր հոտ մը կայ , նեխի հոտ :

Երկրորդն է փառութեան սկիզբ , արգէն հիւսուածները բոլոր կիսկուղն ալ սկսած են , և հոսը դարչել է :

Երրորդն է յառաջ գացած ապա կանութիւնը . բոլոր հիւսուածները թխողոյն փառեալ նիւթի կիկրածին , և դարչահոտ , անուշադրային նեխութիւններ կցնդին :

Չորրորդն է ամբողջ լինցած տարրալուծութիւնը , հոտն է տխար , գոր-

ծարանային ամեն ձև աներևութացած է, և բոլոր հիւսուածներն ալ թխադոյն, սև, կենդանական հողի կվերածուին:

Փառալ տարրալուծութիւնը դիւրացնող պարագայները յետագայներն են:

1. Օդոյն բարեխառնութիւնը: Սանդիկրատ ըստած ջերմաչափով 0 և 60 աստիճանաց մէջ միայն փառութիւնը յաջող առաջ կերթայ դերոյէն վար. մարմինը չայլայլիր. 60 էն վեր կջորնայ ու մոմեա կըլլայ:

2. Լշեքարական վիճակը: Արրկալից եղանակաց մէջ աւելի յաջող կկատարի տարրալուծութիւնը:

3. Կենդանական նիւթոյն աւանդուած միջոցին բնութիւնը. քանզի փառութիւնը կրնայ յաջողիլ թէ ազատ օդոյ մէջ, թէ ջրի մէջ, և թէ երկրի ծոցը: Ամենէն շուտ ազատ օդոյն մէջ յառաջ կերթայ: Յետոյ ջուրի մէջ. թէպէտ այս հեղուկն ալ փառութիւնը շատ չուշացնէր. Վերջէն կուգայ հողը. ահա ասոր մէջ է որ աւելի երկար ատեն կդիմանան մարմինները:

4. Խոնաւութիւն: Բնդհանրապէս խիստ կշուտցընէ փառալ տարրալուծութիւնը:

5. Սեռ: Սեռն ալ քիչ շատ ազդեցութիւն ունի. սովորաբար աւելի դիւրաւ և կատարեալապէս կըլուծուին կանացի անհատները:

6. Խառնուածքն ու կազմութիւնն ալ քիչ շատ ազդեցութիւն ունին փր. տութեան արագութեանն ու ձևին վրայ. գէր և մոտոտ անձինք ճարպոյն փոփոխութիւնը կկրեն. այսինքն կ'օժառանան. չոր և նիհար անձինք կջորնան ու մոմեա կըլլան. խանաւ և թոյլ մարմին ունեցողները գլխաւորապէս փր. եալ տարրալուծութեան ենթակայ են:

7. Մահուան պատճառ ըլլող ախտն ալ կազդէ: Ամենքս գիտենք որ կոյծակէ զարնուած մարդոց կամ ածուխի

շոգիով անշնացած անձանց և այլն դիւաները աւելի շուտ կխտաին:

Կմնայ հիմայ քիչ մ'ալ այսպէս ջրն դող ադականեալ գործըններուն ինչ ազդեցութիւն ունենալուն վրայ խօսիլ, զոր առաջիկայ թիւերէն մեկուն կպահենք:

Պէրէի էլ Սալ. Լեգիտիմ
10 Մարտ 1861:

Թէպէտ այս նիւթը Ստորին Լեգիտիմի մթերանոցական վաճառքներէն մէկն է, տակաւին ամենէն աւելի ընդարձակ մշակուած չէ վասն զի այս բաժանմանը մէջ 3,000,000 արտաւար բերրի տեղ կայ, որուն ինչպէս վերն ըսինք, 350,000ը մինակ բամպակով սերմանածն է ամենէն պատճառ մը չկայ թէ ինչու համար այս հունձը երկրին անապատ մասերը բոլորովին խնդիրէն դուրս ձգելով արդէն գործուած տեղուանքը չկրնէ. հիմակուան բամպակի համար եղած երկիրը երկու անգամէն աւելի սերմանելուն վրայ հաշիւ չենք կրնար ընել վասն զի այս տունը Լեգիտիմի մէջ տարեկան է, յարմար չէ որ նոյն երկրին մէջ երկու տարիէ աւելի մշակուի, վասն զի հողը հնձոց փոփոխութիւն կպահանջէ: Բայց ընդհակառակն եթէ բնակիչները օրինակաց ազդեցութեամբ ուսանին իրենց երկիրները երթալու և գործելու համար խիստ մեծ հողածութիւն և աւելի կարող մշակութեան գործըններ ստանալու աւանդին տարակոյս չկայ որ հիմակուան արտաւար գլուխ եղած միջին հաշիւը այն ատեն մեծապէս սխալի շատնայ:

Անցեալ հնձոց եղանակին հանդուցեալ Լեգիտիմի բաշային կալուածոցը վրայ, «Նոր Օրէնս»ի սերմը սերմանիլ փորձուեցաւ և վախճանն ինքս ան

1 (Շարունակութիւն. տես թիւ 1, երես 12):

ձամբ գիտելով այնպէս կկարծեմ թէ այս սերման տարածուիլը շատ օգտակար պիտի ըլլայ, տունիկերը մինչև անգամ աւելի կարծր են քան այս տեղացի երկար հասկ ունեցող բամպակը, և բամպակն ալ յայտնի կտեսնուի որ այս կլիմային աղէկ կյարմարի կոր, բայց և այնպէս սերմանուած ատեն Նեղոսի յորդու թենէն առաջ արուեստական կերպով առաքանելուն անոր բերքը միջին հաշուով բուն Նգիպտացի բամպակէ 1/3 աւելի կըլլայ կոր: Բայց խիստ ճերմակ է և Նիգիլա իրկուած օրինակները աղէկ «Օրէնսոյի տեսակին հետ համահաւասար դասուելուն յայտնի է որ 1/3 աւելորդ բերքը գնոց կուրուտը լեցնելէ ալ աւելի համարուի:

Այս բամպակ տուող ընկերութեան միտքը գրաւելու արժանի ճշմարտութիւն մ'է. վասն զի Նգիպտական բամպակը ուղղուիլը քիչ մը չափաւոր ըլլալուն շատ աղէկ կըլլայ բերքը շատցընելով Ամերիկայ տեսակին տեղը լեցընող տեսակ մը բամպակ գոյացընելը:

Կհասկնամ թէ Մանչէսթրի մէջ հիմնադրուած հաստատուած ընկերութիւնը միտք ունի բամպակի մշակութիւնը քաջալերելու, բայց առանց ուղղակի անոր աճմանը ձեռնտու ըլլալու: Սակայն Նգիպտոսի նայելով ուր՝ թէ որակութիւնը և թէ քանակութիւնը մեծապէս զարգացընելու համար բաւական խտենէ ի վեր երկրին ներքին կողմերը թէ բամպակ մշակելու և թէ գնելու զբաղած ըլլալու փորձառութեամբ մինակ կրնամ ըսել թէ ընկերութիւնը նպատակները ընդարձակելու ամենազորաւոր և ուղիղ միջոցներն են բնակչացը դործնական կերպով ցուցընել թէ այս յառաջագիւ մութիւնը որ կրնայ դործադրուիլ այս բերքին ամեն ճիւղերուն մէջ եթէ ընկերութիւն մը Աւրոպական հրահանգներով զբաղի բամպակի մշակութեան և հաւնձերը ուռգանելու սեր-

մանելու և ընդհանրապէս դործերու եղանակները բարելաւէ, վստահ եմ որ առաջին իւր դրամագլուխը շահելէ ետքը տեղացի մշակաց ալ դրդիւ և անոնց նախանձը պիտի խայթէ:

Նգիպտոսի հոլը զանազան հարկերու (իճարէ) տակ է, գրեթէ բոլորն ալ կառավարութեան սեփական ստացուածքն է, որ տեղացիները զայն մշակելով սեփական իրաւունք կուենան կանխիկ հարկը վճարելով, սակայն Մէհմետ-Ալիի ընտանեաց իշխաններուն և ուրիշ նշանաւոր անձանց ձեռք չափազանց ազատ կաշուածներ կան, որոնց տեղերը շատ օգուտներ կ'ապրեն զոր օրինակ ամենափոքր գնով հարցոտահարութեամբ մշակներ՝ բունել և կառավարութեան ալ ամենաաշինչ հարկ մը տալ: Այս տեսակ երկիր մը գնելու գեպը խիստ հազիւ պատահած ունի բայց հիմայ բարձրագոյն իշխանի բաշային մահուանը սրտաճառաւ իր ազնիւ կաշուածները ծախու ելած են որ դիւրաւ Նիգիլացի դրամատեարց վրայ կրառնայ և աւելեց 'ի դատ ալ բամպակի մշակութեան վրայ դործարանող հասարակութեան ալ մեծ պատեհութիւն մ'է, այս դործոցը համար իմ յարմար դատած տեղերս Պատէ-Պատի կիտուն, որուն մէջ տեղէն ձոր մը կայ և որուն երկու կողմէն սահմանն է անապատը, որ կիսնայ ստորին Նգիպտոսի մշակեալ երկիրներուն արեւեան ծայրը, և Սուէի շի անձքը ընկերութեան ամենամօտ կէտն է, Օսկաղի անուն մեծ քաղաքէն 20 մղոն հեռու է և իւր մակերեսով թը 22,000 արաւաւր, որ կէսը միայն այժմ մշակուած է, և մնացած կէտն ալ երեք տարուան մէջ ուռգանելով մշակութեան յարմար և բերրի կրնայ ըլլալ, այս ալ դիւրին է, վասն զի ձորոյն կէտին բոլորը ջուր մը կ'աղէ:

Այս տեղերը Նգիպտոսի ուրիշ տեղերու նման բամպակի մշակութեան

յաջող է . ինչպէս Օսկազիկ ըստւո՞ծ
բամբակը Աղէքսանդրիայի բիւցան մեծ
յարդ ունի : Եթէ Եւրոպացւոց ձեռ-
քը խնայ 4,000 արտավարը , բամբակի
համար կգործածուի , և մնացած եր-
կիրը , որ հիմայ մշակելի է , աշխատա-
ւոր կենդանեաց համար պէտք եղած
համբարները տնկցնելու կծառայէ , և
վարձու կարուի աշխատաւորներուն
փոքր կտոր տեղուանքներ՝ զանազան
տակադնով , արտավար գլուխ միջին
հաշուով 8 էն մինչև 15 շկին տարին
որակութեանը համեմատ , որուն ա-
ղագու կխոստանան եթէ կարգածա-
տեաքք իրենց պէտք ունենան , գան
ոչինչ գնով մ'աշխատին քանի որ տար-
ուէ տարի հիմակուան ամայի տեղ-
ուանքը կհասնին բամբակի համար մա-
կերեւոյթը հարկու պիտի շառնայ ,
և եթէ օրինաւորապէս հերկուի ու
ուռգանի տարուէ տարի հողն ալ ա-
ւելի ստակ պիտի ընէ :

Աշխատութիւնը աժան և շատ է ,
հողան տափակ բնութիւնը , աղէկ ձամ-
բայներ և ժայւեր և կամ որ և իցէ
ուրիշ արգելքներ չըլլալ , խիստ յար-
մարութիւն մը կուտայ Եւրոպական
մշակութեան վերաբերեալ շոգեգոր-
ծիներ մուծանելու , բերքերը Աղէք-
սանդրիա փոխադրելու համար միշտ
երկաթուղիով կամ գրով կրնայ ըլլալ ,
և փոխադրութեան գինն ալ ոչինչ բան
մ'է :

Օսկազիկի բոլորովը եղած երկի-
րը բամբակի համար ամենամեծ գե-
ղերէն մէկն է , և տեղացի մշակները
իրենց մօտերը բամբակի մշակութեան
ընծայուած յառաջադիմական միջոցնե-
րը և օրինաւոր գործողութիւնները
դիտելով կարող պիտի ըլլան մշակու-
թեան վրայ նոր գաղափարներ ստա-
նալ , և պիտի թեքադրուին այս նիւ-
թին մշակութիւնը օր ըստ օրէ բազ-
մացնելու :

Նգիպոտոսի մէջ ընդարձակ գետին

գնող քիչ ըլլալուն համար , այնպէս
կերեւակայեմ թէ այս կարւածը 60 էն
մինչև 65,000 լիւրայի կրնայ ծախու առ-
նուիլ , ուստի ունկնդրութիւն կինդ-
րեմ անկէց ելած շահուն հաշիւը ը-
նելու , այսինքն՝

Աշխատաւորներէն ընդունելի սակ
(իճարէ) գնենք 5,000 արտավար և
արտավար գլուխ տարին միջին հաշուով
10 շկին (մնացած 4,000 արտավարը
կենդանիները կշտացնելու համար) պի-
տի վճարէ ÷ 2,500
4,000 արտավար բամբակ պիտի
տայ , 6,000 կենդինար և 12
թալէս մէկ կենդինար = 72,000
գալէս 14,000

Հանէ հետեւեալ ծախքերը . . . ÷ 16,900
Կառավարութեան հարկ 22,000
արտավար . 12 դուռ-շ արտավար
գլուխ ÷ 2,700
մշակաց օրական պաշ-
տօնատեարք ևայն " 3,500
գործիքներու մաշելը .
կենդանիք ևայն . . . " 500
ընդհանրապէս գործելու
և առողանութեան հա-
մար ևայն " 1,000 7,700

տարուէ տարի շահ կմնայ . . . 9,200

Այս ելեմտից հաշիւը իրօք մշա-
կելի եղած արտավարաց քանակութեան
վայ հիմնեալ է . (13,000) զոր օրինակ
թէ ծախքը և թէ շահը պիտի շառնան
եթէ հիմակուան ամայի տեղուանքը
գործածելը ըլլալ սկսին , և վերի ար-
դիւնքը ունենալու համար շոգեարօր
մը պէտք է որ թէ կենդանի պէտք
չըլլար , թէ գործնալ ամէն բանէ ա-
ղէկ կըլլայ : Եւ այս արօրներէն մէկ
հատը կենդանեաց կարոտութիւնը քիչ
թեթեւցնելուն համար աղէկ անդղի-
այի արօրներ աւելի օգտակար պիտի
ըլլան , բան թէ այս տեղի գործած-

¹ ÷ 72,000 որ կըշտանի 20 շկին 1 լիւրա լիւրէ-
նի Անգղիոյ :

ուսած կաշա նիւթերը, որոնք ծանր և գանգաղ ըլլալէ ի վատ հաղիւ քիչ մը մակերևոյթը կ'ըբերեն, և երբեք տակի կոյս հողին կ'հասնին : Եօթմօթիւ մը կամ փոխադրելի չափերը մը նա և պէտք պիտի ըլլայ երկրին երեսը ջրելու, ջրանցքին ջուրը նուազնալու առնեն, և այս ջրհանը ուրիշ գործերու համար ալ օգտակար պիտի ըլլայ, զոր օրինակ մաքրելու առնեն խել մը ժուղակներու (աղլու) յարել նոյն երկրին բամբակը մաքրելու համար :

Եւ այժմ այս կալուածը հանգուցեալ Ել-Համի բաշային մատակարարացը ձեռքը ըլլալուն, միայն 1100 արտավար բամբակ սերմանուած է մատակարարաց համար, այնչափ մ'ալ վարձու բռնողները իրենց մասերուն վրայ մէկ մէկ կտոր տեղ մշակած են, և մը նայորդ հողն ալ ուրիշ տեսակ հնձոց կ'ծառայէ. քանի որ Ենգղիսացի գործարանողաց մասնաւոր կամքն է բամբակի ածու մը յառաջացնել, և անանկ ընկերութիւն մը ելլէ, որ գնող ըլլայ, այն առնեն ուղղուած քանակութիւնը կրնայ վերի յիշուած տարածութեանը վերայ սերմանուիլ. զոր օրինակ 4000 արտավար, առաջին տարին 3000 էն սկսելով : Բեկեց ի զտո ալ կրնանք վարձու բռնողները համադրել բամբակի համար իրենց տեղերէն տեղ տալ, որ անոնց հետ կարգադրութիւն բնելով, կրնայ միշտ կալուածատերերէն խիստ սոժան գնով ծախու առնուիլ :

Վերի հաշուոյն մէջ, բամբակի բերքը արտավար գլուխ 1½ կենդինար առնուած է, որ խիստ ստորին հաշիւ մ'է, մանաւանդ Պատել Դուատի կալուածոցը մէջ, մակերևոյթին քիչ մը տակը ջուր կ'գտնուի, անանկոր հորեր կրնայ բացուիլ, կամ ջրային անիւների հաստատել որ երկրին ուրիշ կողմերէն աւելի քիչ ծախքով և զիւրին կերպով կրնայ ըլլալ, առանկով քիչ ծախք ընելով բոլոր բամբակները կրնան ջրուիլ

Վերոյի առատութենէն առաջ, և այս կերպով մշակուած բամբակի բերքին միջին հաշիւը կրնայ ապահով կերպով արտավար գլուխ 2½ էն մինչ 3 կենդինար տրուիլ, հոգը աղէկ գործելու համար 500 արջառ պէտք է, և իմ հաշուոյս մէջ գրած եմ թէ այս կենդանիները պահելու համար 4000 արտավարի բերքին կարօտ է բայց կ'համարձակիմ ըսել որ ասկէց դարի ալ կաւելնայ կալուածատեարց ծախելու և Ենգլիստոնի հոգը այնչափ բերրի է որ աշնան մէջ միշտ արաւոյտ (լոճա) և լուբիա կսերմանին բամբակը դեռ չըհնձուած դաշտաց մէջ, և մի և նոյն առնեն հոգը երկու տեսակ հաւնձք ունեցած կըլլայ :

Վերոյի ձորոյն բնակչաց բնութիւնը (սթալթիք) անպզայ է, և հին սովորութեանց խիստ միտում մ'ունին, և իրենց մէջ նորացութեանց ալ զօրաւոր կերպով կ'ըզուին, բայց բնապէս ստակ վաստկելու արուած մարդիկ են որ և իցէ բան մը իրենց նպատակը ընդարձակել խոտանայ կամ իրենց ձեռքի նիւթը շուտ մը ստակ ընել կամ սուղ ծախել, փախաքանօր ձեռնամուխ կըլլան, ասկէց վատահ եմ որ եթէ առանկ բամբակի յաջող և մեծ մշակութիւն մը աչքերնուն առաջ ներկայանար ուր նաև տեմնային նոր յառաջագիմութիւններ որոնցմով գնաց և բերքերուն աւելնալը անանկ համար պիտի ըլլար իրենց որ անտարբեր չպիտի կենային, ալ աւելի զօրաւոր կերպով պիտի գրաւէր անոնց ուշադրութիւնը այս առնակին մշակութեանը վրայ որ հիմնց Ենգղիսց մէջ այսչափ անձկութեան առիթ եղած է, և բամբակի մշակութեան ընդարձակութիւնը իրենց մի միայն միջոց պիտի բռնէին :

(Պարագրաֆին)

Շէյն Պէր :

Վերիկայի բամպակ հասցներու զարմանալի դրութեան խանգարումը կոտորածառէ կոր բամպակի պահանջման անանկ աղաղակ մը, որ երկրիս խիստ հեռաւոր մասերը կըսուին, ընդարձակ աղմուկ յորուցանող աղաղակ մ'է այս անանկ որ շատ տեղեր վաճառականա կան և ընկերական փոփոխութիւններ և վաճառականութեան մշակութեան նոր և անյայտ կիրճերու մէջ դրամա գլխոյ թափելը կ'բարոյէ, վասն զի այս մինակ տուրքին բերքին առուտուրը խիստ ընդարձակ ըլլալուն, երկրագրն տոյն ամէն մէկ բխցաներուն մէջ ասոր աղգեցութիւնը կզգան: Բայց միայն աղաղակ բառնալը քիչ բամպակ կերէ:

Այս նիւթին բերքը դրամա գլխոյ դուրս թափուիլը կոչանջէ, և բամպակի տեղերէ և դրամագլուխը ուղղակի անոր մշակութեանը գործածելէն է որ բամպակ կուգայ. վաճառականաց միտքը տակաւին Վերիկայի հին բերքին փակչիլ է, թէ և վտանգաւոր և անօգուտ ալ ըլլայ: Սնան չեսթրի բամպակի ընկերութիւնները տեսնուած վտանգին համեմատ մինչև հիմայ խիստ ակար նեցուկ մ'ունեցեր են, և հետևաբար աւելի խոստում քան թէ մշակութիւն դաշտաց մէջ գործնական յառաջադիմութիւն տեսնուած է, որ բաւական վտանգ մը կըստ պառնայ Նիգղիոյ ընկերական և արուեստական վիճակին: Վերիկայէն դուրս արեւելեան երկիրները բամպակի մշակութեան և անոր աժան ըլլալը եղանակներուն վրայ մօտ օրերս ուղեղներ փարստած են որ կարենան եռանդով ստակ վտանել, մշակութեան յաջողութեանը կարեւոր եղած հմտութիւնները և զանազան յառաջադէմ միջոցները բանեցընելով. եթէ վստահ ըլլան արդի պահանջման համեմատ բամպակ առնել. կառավարութեանց մէկ մէկու նմանութիւնը հնացեալ կողոպտիչ փորձերը շատ երկիրներու

մէջ գեռ ևս կտիրեն, որոնց վրայ աւերումը յայտնի կտեսնուի և գեռ ևս փոքր օգտի մը համար մեծամեծ շահեր ոտնակոխ կըլլան. բոլոր Հնդկաստանի և Սիոյ ուրիշ մասերու մէջ փոքր իշխաններէ ի զատ երկրահարկ ժողովելու ելնող քաղաքական գործակալները տակաւին թոյլտուութիւն ունին բամպակ մշակողաց առաջը արգելքներ հանելու և անոնց զօրաւոր ջանքերը ոտնակոխ ընելու. բայց բարձրագոյն կարգի անձանց միտքերը մշակները արքունեաց միջամտութիւններէ ազատելու խնդրոյն քննութեանը ուղղուած է և անցեալ մայիս ամսոյն մէջ (Պուքուտ) ի մէջ ցուցուած է որ Յունաստանի և Տաճկաստանի մէջ տասանորդաց և երկրահարկաց յաւիտեան ջընջըլը զայն երկիրները Վերիկոյ հետ համահաւասարեցնելու մեծ ներգործութիւն բրած կըլլայ որոնք մշակական բերոյց և հատաատութեան աղբիւրներ են. ճշմարիտ է որ Հնդկաստանի մէջ երկրահարկի խնդրոյն գրգռութիւնը այնպէս մարդիկներէ յափշտակուած է, որոնց այս խնդրոյն վրայ ունեցած կարծիքները գովեստից արժանի են, և թէ Հնդկաստանի երկրահարկի օգուտները բարձրաստիճան քաղաքագետ եռանդով կհսկեն. բայց աւելի ճշմարիտ է որ արեւելքի մէջ սակ ու երկրահարկ բամպակի խնդրոյն արմատն է, եթէ սրտանց բռնուելու ըլլայ և սա նպատակաւ ալ որ ազատութեան յառաջ եկած բամպակը գերութեան յառաջ բերածէն աժան ծախուի. անանկ բաները յայտնուած են որ այս փափուկ կէտերուն վրայ բանակուիլ չըլլալը անհրաժեշտ է և հրամայապէս կաղաղակուի որ զգուշաւոր քննութիւն ըլլայ ատոնց վրայ, վասն զի արդարեւ թէթե միջամտութիւն մը չբաւէր իբր դարման Վերիկայի հաւանական ճնշմանը, և առժամանակեայ խանգարութեանը:

Հարունակիլ:

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY

540 EAST 58TH STREET

CHICAGO, ILL. 60637

1969

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

1969

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

ԲՈՎԱՆ ԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ԹԻՒ 2. ՅՈՒՆՎԱՐ 15.

1. Ճանաչում:

ԱԶԳԱՅԻՆ

2. Խորհրդածութիւն ի վերայ Ազգային Արեւելեան Թատրոնի:
3. Ի սգաւ իմ դամբան Մեարմնի—Յակոբ Շէլլեանի:

ԱՌՈՂՋԱԿԱՆ

4. Տարբալուծութեան կամ փոտելու վրայ ընթէ նիւթերէն ջնդու ապրանքներու գոյրչիւններուն վրայ:
5. (Պէրքէթ էլ Սապ: Եղիպտոս) նամակին շարունակութիւնը:

ՕՐԱԴՐԻՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

1. ԿԻՆԿԻՅԱ անուն ոչ ոք Հանդէսը հիմակու հիմայ ամիսն երկու անգամ կ'հրատարակուի:
2. Տարեկան գինը կանխիկ 100 զուրուշ է:
3. Դուրս խրկուելիք օրագիրներուն ծախքը առնողին վրայ է:
4. Ստորագրութեան տեղերն են:
Կ. ՊՕԼՍՈՅ համար Մէրճանը Մարգարեան Պ. Յարութիւնին գրատունը
Իջև—Լէֆաշ Խանր Թիւ 4:
Զմիւռնայ համար Վաստուրական Ընկերութիւնը:
Ադրբանդաբադ. Թարոտ ազա Յովհաննէսեան:
Տրապիզոն Խ. Ուսէրիսեանցի գրատնակը, որոյ միջոցաւ ամեն տեղէ կրնան հաղորդակիլ: